

Анисава Милтенова (София, България)

ХРИСТО НИКОЛОВ КОДОВ

На 17 юли 1982 г. след кратко боледуване почина изтъкнатият наш учен проф. Христо Кодов. Българската славистика загуби един голям специалист с подчертано енциклопедични знания, с блестяща ерудиция. Неговите постижения в областта на литературната история и палеографията, от лично познаване на класическите езици, на старобългарския език и средновековни писмени паметници го поставят на едно от челните места във филологическата наука у нас.

Христо Николов Кодов е роден на 15 (28). VIII. 1901 г. в Калофер. Детството и ранните му младежки години минават в Цариград, където получава основно образование в българската прогимназия. От 1917 до 1923 г. той се учи в Софийската духовна семинария, а от 1923 г. е студент по славянска филология в Софийския университет. Тук Хр. Кодов има възможност да разгърне своите лингвистични интереси, създадени още в детските му години в Цариград. Сред неговите преподаватели и преки учители в университета са Ив. Шишманов, Б. Пенев, Л. Милегич, Ст. Младенов, Б. Цонев, Й. Иванов и др. Любознателният младеж скоро изпъква като един от най-способните ученици на Ст. Младенов, занимавайки се с успех в областта на сравнителното езикознание и историята на българския език. Голямо значение за по-нататъшното му педагогическа дейност и специализацията му в Полша — в Ягелонския университет — през 1926—1927 г.

След завръщането си в София Хр. Кодов дълги години (1929—1944) е преподавател по класически езици в Първа мъжка гимназия. В резултат на извънредно плодотворната му педагогическа дейност и под непосредствените му грижи израства едно цяло поколение слависти, сред които са изтъкнатите учени проф. Ал. Бурмов, проф. Г. Михайлов, проф. Ив. Венедиков и др. Проучванията му през този първи период от научноизследователската му работа са насочени предимно към въпроси из историята на българския език и бъл-

гарската диалектология. По това време той публикува приносните си изследвания „Подвижното българско ударение и неговото отношение към праславянското ударение. I. Съществителни имена“ (С., 1929), „Един ръкописен лекарственик от миналия век“ (Изв. на Народния етнографски музей в София, 8—9, 1929, с. 227—236), „Към българския речник“ (СпБАН, 43, 1930, № 21, 149—154), „Още няколко забележки върху етимологията на някои турски, гръцки и други думи в един български дамаскин“ (Slavia, 9, 1930, № 2, с. 257—272) и др. Особено внимание заслужава студията „Езикът на тракийските българи“ (В: Тракийски сборник, № 7, С., 1935, с. 1—127) — едно обширно и детайлно проучване на малко изследваните тракийски говори.

Следващият период от живота и дейността на учения е тясно свързан с работата му като сътрудник на Народната библиотека в София и Българската академия на науките. По-късно, от 1977 г., Хр. Кодов е заместник-директор на Църковния историко-архивен институт и професор в Духовната академия. През този период той създава редица приносни научни трудове по история на старата българска литература, палеография и археография, развива широка научна и културна дейност. Многопосочността на интересите му и богатият му опит го правят един от най-ценените специалисти и компетентни консултанти при интерпретирането на старобългарските паметници.

На първо място научните занимания на проф. Хр. Кодов са насочени към описанието и проучването на ръкописните сборки в Народната библиотека „Кирил и Методий“ и в книгохранилището на Българската академия на науките. Резултат на многогодишната му работа са „Опис на славянските ръкописи в Софийската народна библиотека“ (съавт. М. Стоянов), т. III (С., 1964), т. IV (С., 1971) и „Опис на славянските ръкописи в Библиотеката на Българската академия на науките“ (С., 1969).

Тези трудове представляват крупен успех за българската наука, тъй като те не само съдържат точни данни за описаните паметници, но създават основата на палеографията и археографията у нас на съвременен научно равнище. Методическите изводи и постиженията при анализа на ръкописите залягат в ценното помагало „Принципи и методи на описание на славянските ръкописи с оглед на съставяне на каталог на българските ръкописи от X до XVIII в. Исторически преглед и методични указания“ (съавт. Б. Райков) (Изв. на НБКМ, 14/20/, 1976, с. 55—82), където е обобщен опитът на съществуващите описания и се набелязват нови перспективи за работа в тази област.

Висока стойност имат проучванията и изданията на старобългарски паметници, осъществени с участието на проф. Хр. Кодов. През 1965 г. излиза от печат изданието „Енински апостол. Старобългарски паметник от XI в.“ (съавт. К. Мирчев), което получи заслужена оценка у нас и в чужбина. Палеографският анализ на паметника, който се отличава с голяма прецизност и вещина, представлява образец в това отношение. Ценни качества има студията „Слепченски сборник. Среднобългарски паметник от края на XIV в.“ (Изв. на НБКМ, 7/13/, 1967, с. 33—110). Наред с това проф. Хр. Кодов има особени заслуги за изданието на Климентовите творби — „Климент Охридски. Събрани съчинения“, т. I (съвм. с Б. Ст. Ангелов и К. М. Куев), С., 1970; т. II (съвм. с Б. Ст. Ангелов, К. М. Куев и Кл. Иванова), С., 1977; т. III (съвм. с Б. Ст. Ангелов), С., 1973. Той участва в издирването и текстологическото проучване на редица неизвестни и малко познати Климентови съчинения, а освен това е автор на забележителния по своята съдържателност анализ на Простран-

ните жития на Кирил и Методий. Към текста на житията проф. Хр. Кодов е изработил извънредно изчерпателен справочен апарат, в който се коментират най-основните проблеми на кирилометодиевистиката. Не на последно място трябва да се отбележи трудът „Старобългарски музикални паметници“ (съвм. със Ст. Петров), С., 1973, който представлява принос в една малко изследвана, но твърде важна страна на нашата средновековна култура.

През 60-те и 70-те години проф. Хр. Кодов публикува редица изследвания върху Кирило-Методиевото дело: „Един непознат препис от службата на Кирил Философ“ (В: Хиляда и сто години славянска писменост (863—1963), С., 1963, с. 295—304); „Фрагмент от старобългарски ръкопис с глаголическа приписка“ (В: Климент Охридски. Сборник от статии по случай 1050 год. от смъртта му, С., 1966, с. 121—131); „Около житието на Кирил Философ“ (Старобългарска литература, 1971, 1, с. 53—64) и др. Наред с това той е един от инициаторите за съставяне на „Кирило-Методиевска енциклопедия“ и заема почетно място сред редакционния и авторски колектив на първия ѝ том.

Своята извънредно богата и многостранна дейност, която обхваща освен изследователската работа многобройни рецензии, речникови и енциклопедически статии, преводи, преподавателска работа, проф. Хр. Кодов извършваше с голяма всеотдайност и отзивчивост. Особено топли грижи той полагаше за младите специалисти, които винаги са се ползували с неговото живо внимание. В негово лице българската наука имаше един безкористен и самоотвержен труженик, чийто многогодишни плодотворни усилия му отреждат място сред най-заслужилите наши медиевисти.

Поклон пред паметта му!